

Ανατρέχοντας στο Λεξικό Μπαμπινιώ τη, στο λήμμα «σπορτέξ», πληροφορούμαστε ότι «το λατινογενές καταληκτικό επίθημα -εξ δηλώνει χημικό, φαρμακευτικό ή βιομηχανικό προϊόν». Τώ ρα, αν σας φαίνεται λιγάκι δύσκολο να πιστέψετε ότι μια λέξη όπως η «σπορτέξ» συγκαταλέγεται σε μία από τις τρεις αυτές κατηγορίες, δεν έχετε άδικο.

Κάποιες άλλες, όμως, όπως οι «αφρολέξ», «πυρέξ», «λατέξ» κ.ά., εμπίπτουν ακριβώς. Εξαιρείται πιθανόν το «μουλινέξ», που μέχρι σήμερα κανείς δεν έχει ανακαλύψει σε τι ακριβώς αναφέρεται.

Ωστόσο, μπορεί το λεξικό του Μπαμπινιώτη να κρύβει τόσο γοητευτικές ετυμολογικές λεπτομέρειες, δεν αναφέρει όμως τίποτε για την πατροπαράδοτη ξενομανία μας. Κι αυτό γιατί η κατάληξη -εξ σε μια σειρά ελληνικών «ονομάτων προέλευσης», από βιομηχανικά προϊόντα και φίρμες εταιρειών, χρωμάτων, ιατρικών παρασκευασμάτων, ξυριστικών λεπίδων, μαλακτικών για το πλύσιμο μέχρι κύριος οίδε τι άλλο, χρονολογείται από τις απαρχές του σύγχρονου νεοελληνικού κράτους.

Ποιος μπορεί, άλλωστε, να ξεχάσει το «Πλυντηρέξ-σε-κάθε-πλύση / με-το-απορρυπαντικό», την αειθαλή εταιρεία επικαλύψεων στεγών και δωματίων Νεοτέξ, την ιδρυθείσα το 1945 Χρωτέξ και μεγάλη αντίπαλο της πάλαι ποτέ κραταιάς Vitex (με έτος ιδρύσεως 1932), τη φαρμακοβιομηχανία Βιανέξ («Ποιότητα στην Παραγωγή - Φροντίδα για τον Άνθρωπο»), την κραταιά Συρτέξ, τη χλωρίνη Κλινέξ, που απαιτούσε εμπιστοσύνη, ή τα περίφημα στρωματέξ, που προηγήθηκαν των στρωμάτων με ελατήρια;

Όπως ακριβώς ο ιδιοκτήτης με το επώνυμο Ζωναράς βάφτισε το ζαχαροπλαστείο του Zonar?s ώστε «να μπορεί η αριστοκρατία να τρώγει την πάστα της λιγάκι ακριβούτσικα», έτσι και οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις στις δεκαετίες εκείνες λίγο πριν και λίγο μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, για να δειχθούν εφάμιλλες των ευρωπαϊκών και σε μια καθυστερημένη προσπάθεια εκβιομηχάνισης της Ελλάδας, κατέστησαν μόδα την κατάληξη -εξ.

Μέσα σε λίγα μόλις χρόνια και από επιχειρηματικό κόμπλεξ κατωτερότητας, συνήθως «για να μην μείνει πίσω στις εξελίξεις», ο κάθε επίδοξος βιομήχανος βάφτιζε το προϊόν του στο

«-εξ το εξώτερον» και είχε το κεφάλι του ήσυχο.

Η κατάσταση, μάλιστα, είχε λάβει τέτοιες διαστάσεις -προκαλώντας συχνά τη χλεύη των οξυδερκεστέρων- ώστε ο Γιώργος Σεφέρης φέρεται να χαρακτήρισε σε ανύποπτο χρόνο τη χώρα «Ελλάδα του Ελλαδέξ». Δεν γνωρίζουμε αν ο Έλλην νομπελίστας είχε υπόψη του ότι η κατάληξη αντλούσε την καταγωγή της από τα λατινικά με αναγωγές στην Αναγέννηση και την εποχή όπου οι επιστήμες (οι οποίες άρχιζαν τότε να αναπτύσσονται, σε αντιδιαστολή προς τη θεοκρατία του Μεσαίωνα) στράφηκαν προς τον κλασικισμό.

Τότε, τα ελληνικά και τα λατινικά είχαν την τιμητική τους και η ορολογία (του οτιδήποτε) άρχισε να αποδίδεται με λέξεις λατινοπρεπείς και επιστημονικά ονόματα όπως «myxomatosis» όνομα που, εκτός από τραγούδι των αλαφροϊσκιωτων Radiohead, είναι και μια σπάνια ασθένεια των *Oryctolagi Cuniculi* (που δεν είναι άλλα από τα ευρωπαϊκά κουνέλια τα κοινά, τα κοινότατα).

Το μόνο που φαντάζει ως και σήμερα οξύμωρο είναι το πώς επικράτησε τέτοια ξενική ονοματοδοσία στην Ελλάδα του '40 και του '50, που επέμενε να χρησιμοποιεί γενικευμένα ξένα ονόματα με εξελληνισμένη γραφή όπως: Πλατεία Κάνιγγος, Ουίνστον Τσέρτσιλ, Ριτσιότι Γαριβάλδης ή Φραγκίσκος Βάκων, ανάμεσα στα οποία, εκεί που διάβαζε κανείς για «το ταξίδι του Αλφρέδου Ντε Μυσσέ από τη Χάβρη στη Λίλλη», παρεμβάλλονταν διαφημίσεις για τις ξυριστικές λεπίδες Violex.

Και δεν είναι επιχείρημα ότι αυτό πιθανόν συνέβαινε επειδή ο κόσμος τότε ήξερε περισσότερο να μιλά παρά να διαβάζει. Ολα, εντέλει, είναι απλώς και μόνο ζήτημα οπτικής. Σαν να ήθελε να υπογραμμίσει ακριβώς αυτό λίγα χρόνια αργότερα, το 1975, στο δίσκο βινυλίου του Γιάννη Λογοθετίδη με τίτλο Ελλαδέξ, ο εμβληματικός Δημήτρης Πουλικάκος θα ερμήνευε τρία κομμάτια. Στο ένα απαίτησε να αναφέρεται ως Δημήτρης Πουλικάκος, στο δεύτερο που ήταν σοβαρότερο ως Δημήτριος και στο τρίτο ως Μήτσος.

Βρεκεκ-έξ

Το αρχαιότερο «-εξ» κατάληξης που απαντάται στην ελληνική γλώσσα χρονολογείται από τον 5ο π.Χ. αιώνα και δεν είναι άλλο από το «βρεκεκέξ» που ακούγεται στους Βατράχους του Αριστοφάνη. Αποτελούσε επιφώνημα του χορού σε μια παράσταση που θα συγκρίναμε με μια σημερινή θεατρική υπερπαραγωγή, αφού ξαφνικά και μόνο για μία σκηνή εμφανίζονταν επί σκηνής δύο χορικά και όχι ένα, όπως συνηθιζόταν.

Γιατί πολλά ελληνικά προϊόντα έχουν στην ονομασία τους την ξενική κατάληξη -εξ;

Συντάχθηκε απο τον/την Μάνος Στεφανάκης
Παρασκευή, 27 Αύγουστος 2010 17:14

Πηγή: Ημερησία